

En vinder, Uffe Elbæk ved kampagnekontoret, få dage efter sejren ved folketingsvalget i juni 2015, der er kåret som verdens hidtil mest demokratiske valg.

FOTO: SØREN BIDSTRUP/SCANPIX

Integritet. Danmark er nummer ét, når det gælder afholdelse af det mest demokratiske valg i verden. USA ligger til gengæld langt nede på listen, fordi der er problemer med blandt andet vælgerregistrering og partistøtte.

Verdensmestre i valg

AF JØRGEN ELKLIT

Professor

og MERETE BECH SEEBERG

Adjunkt

Institut for Statskundskab

Aarhus Universitet

Det danske folketingsvalg i juni sidste år var bemærkelsesværdigt. Ikke blot var der tæt løb mellem de to blokke, overraskende resultater for nogle partier og regeringsskifte. Kvaliteten af selve valgproceduren var også exceptionel. En spritny, international undersøgelse af valgkvalitet viser, at blandt de 180 nationale valg afholdt på verdensplan fra 2012 til 2015 havde det danske valg den højeste grad af integritet – »The Year in Elections 2015. The expert survey on perceptions of electoral integrity«. Blandt andet sikrer den danske valglov i eksemplarisk grad repræsentation af mindre partier ligesom tiltroen til den danske valgadministrations upartiskhed er meget høj.

Undersøgelsen beskæftiger sig med valgintegritet. Ideen er, at valg i forskellige lande i varierende grad lever op til de universelle krav til valgkvalitet i FNs menneskerettighedserklæring og andre steder. Det er jo imidlertid de samme ideelle mål, landene formelt har påtaget sig at opfylde ved at skrive under på erklæringerne. Derfor giver det også god mening at sammenligne, i hvilken grad det lykkes.

Netop denne opgave har det store internationale forskningsprojekt, The Electoral Integrity Project, der står bag undersøgelsen, påtaget sig under ledelse af professor Pippa Norris fra Harvard University. Projektet bygger på ideer, der oprindeligt er udviklet blandt andet ved Aarhus Universitet. Udgangspunktet er, at et valg gennemløber 11 faser, herunder vælgerregistrering, kampagnefinansiering og stemmeafgivning. De områder, der ses på, og de ting, der bedømmes, er af betydning ved valg i alle typer af lande – både gamle og nye demokratier og mere eller mindre autoritære styrrer. Samtidig afspejler de universelle værdier og forestillinger om, hvordan valg bør afholdes, så valgenes samlede integritet kan vurderes.

Når der har været afholdt parlaments- eller præsidentvalg i et land, går der bud ud til internationale og lokale eksperter, der efterfølgende kommer med deres vurdering af valgets

kvalitet ved at besvare 49 konkrete spørgsmål, der tilsammen repræsenterer de 11 faser. Der udregnes gennemsnit på baggrund af de tildelte point, og alle data – herunder de forskelle i politiske holdninger hos eksperter, der kunne tænkes at påvirke bedømmelsen – gøres offentligt tilgængelige på projektets hjemmeside.

UNDERSØGELSENS afslører en række interessante forskelle og ligheder både på tværs af lande og over tid. Ser man på den samlede score for valgintegritet, ligger Danmark i top med 86 ud af 100 point. Ikke overraskende er Finland og Norge lige i hælene på Danmark, efterfulgt af Litauen, Sverige, Costa Rica og Tyskland. Det er dog interessant, at Sverige scorer en smule lavere end resten af Skandinavien (81 point).

En række specifikke forhold ved de svenske valg har tilsyneladende påvirket eksperternes generelle vurdering af svenske valgs integritet. Det drejer sig blandt andet om diskussioner om, hvorvidt stemmeafgivningen i tilstrækkelig grad er hemmelig, det gælder overrepræsentation af de to store partier i 2010 samt det forhold, at det i 2010 blev nødvendigt at lade valget gå om et par steder.

Bundskraberne på verdensplan i hele den undersøgte periode er de afrikanske diktaturstater Etiopien, Ækvatorialguinea og Burundi, der alle får under 25 point. Uden for Afrika afholdt Haiti og Aserbajdsjan de dårligste valg i 2015.

Også flere vestlige demokratier scorer markant lavere end Danmark og de andre nordeuropæiske lande. USAs valg i 2012 og 2014 placerer således klodens mægtigste demokrati på en 47. plads blandt 139 lande, der holdt valg i perioden. Det er måske ikke overraskende, når man tager de problemer i betragtning, som USA har haft med valglov, valgdistriktsgrænser, vælgerregistrering og kampagnefinansiering. Problemer, der for alvor har plaget det amerikanske demokrati siden omtællingen af stemmer i Florida i 2000. Forhold relateret til partistøtte og kampagnefinansiering er det område, hvor de amerikanske valg scorer lavest, henholdsvis 43 og 47 ud af 100 i de to valg, som er afholdt i perioden. Den begrænsede fremgang på dette område mellem de to valgperioder tegner således ikke godt for præsidentvalget til november.

Og hvem havde ventet, at kvaliteten af

Englands underhusvalg i maj 2015 kun kunne række til en plads som nr. 39 – på niveau med Mongoliet og efter lande som Grækenland, Benin og Tonga? Det er i særlig grad mediedækningen og valgloven, herunder flertalssystemet, der begrænser mindre partiers indflydelse, der har forårsaget eksperternes lave vurdering af det britiske valg. Men selve stemmeafgivelsen affødte også klager i flere distrikter, hvor tekniske og praktiske problemer forhindrede vælgere i at afgive deres stemme.

I Danmarks tilfælde er det blandt andet udformningen af valgloven, der bedømmes positivt: om lovgivningen er unfair over for små partier, hvorvidt den er til fordel for regeringspartiet, og om den begrænser nogle af vælgerne rettigheder. Med en score på 91 ud af 100 ligger Danmark således helt i top på dette felt kun overgået af Litauen. Tilsvarende højt scorer Danmark på de fleste andre områder, herunder de administrative procedurer, registreringen af vælgere, som i Danmark sker automatisk via CPR-registeret, optællingen af stemmer og tiltroen til valgadministrationens upartiskhed.

Myndighederne i det enkelte land kan bruge undersøgelsen til at identificere de felter, hvor der er behov for forbedring. Danmark scorede for eksempel lidt lavere med hensyn til parti- og kandidatregistrering end på mange af de andre områder. De nye, mere fleksible regler for afgivelse af elektroniske vælgererklæringer kan forhåbentlig rette op på forholdene og yderligere forbedre kvaliteten af valg i Danmark og den tiltro, vi som vælgere kan have til dem.

Donorlande og bistandsorganisationer kan anvende undersøgelsen på samme måde. Hvilke områder skal der sætte ind overfor, hvis der fortsat skal ydes valg- og demokratistøtte til lande i en udviklingsproces mod demokrati? Kenya har siden det voldelige valg i 2007 været genstand for megen international opmærksomhed og modtaget udenlandsk støtte, både økonomisk og teknisk, til det seneste valg.

Valgene i Kenya i marts 2013 vurderes dog rigtig lavt, og med en samlet score på 41 placeres valget på en 148. plads blandt samtlige afholdte valg i den undersøgte periode. Kun valglovgivningen og mediedækningen vurderes som tilstrækkelig. En af de laveste scorer gives til Kenyas nye valgkommission. Det er bemær-

kelsesværdigt, da den centrale valgkommission, der står for administrationen af valgene i Kenya, netop skulle sikre, at tilliden til valgenes kvalitet kom op på et rimeligt niveau. Således viser undersøgelsen tydeligt, hvor indsatsen fra både internationale donorer og kenyanske myndigheder ikke har været god nok og derfor forhåbentlig kan blive skærpet inden næste valg.

Herhjemme er tilliden til valgadministrationen til gengæld høj. Det er bemærkelsesværdigt, da Danmark – modsat Kenya – ikke har en uafhængig valgkommission, der administrerer valghandlingen. Den danske model med en central styring af valgene fra Indenrigsministeriet er der ikke megen tillid til rundt omkring i verden, hvor man tror, at det må betyde, at de relevante embedsmænd er underkastet politisk styring. Men hverken danske vælgere eller nationale og internationale eksperter ser noget problem i den danske konstruktion. I den sammenhæng er det også væsentligt at pege på kvaliteten af kommunernes valgadministration, som næsten altid – dvs. siden engang i 1800-tallet – har været upåklagelig.

Forskellene på Danmark og Kenyas valgadministration understreger, at den formelle indretning af valginstitutionerne ikke er tilstrækkelig til at sikre valgenes integritet. Kvaliteten af landenes statsapparater og kulturen i den offentlige administration vil også påvirke effekten af institutionerne. Således kan en principielt uafhængig valgkommission i Kenya fejle alvorligt, mens det i systemer som det danske ikke skader integriteten, at valgadministrationen – i hvert fald formelt – er under politisk ledelse og dermed ikke uafhængig.

Endelig er en del af forklaringen på den danske valgsucces nok også, at alle detaljer i valgprocessen altid er blevet omhyggeligt og tillidsvækkende dokumenteret i den offentlige valgstatistik. At 2015-valget er blevet dokumenteret ud i mindste detalje i det netop udkomne *Statistiske Tabelværk* om valget, underbygger, at vi med rette kan tale om, at vi i 2015 deltog i verdens bedste valg.

www.electoralintegrityproject.com
Jørgen Elklit og Merete Bech Seeberg er i foråret 2016 begge gæsteforskere på Electoral Integrity Projektet ved University of Sydney